

Tavaszy Noémi: II. Endre

rasztembert, Petur bánt, és akik a cselekmény folyamán megjelennek a színpadon.

A drámát 1861-ben Erkel Ferenc megzenésítette és ezzel indult sikeres, hódító útjára a *Bánk bán* című opera. Természetesen a szereplők, az alakok a nagy zeneszerző képzeletében zenei megformálást is kaptak, megszólalásuk, áriáik mind-egyiküknél jellemző egyéniségükre.

Amikor a darab színpadra kerül, a rendezők és a jelmeztervezők szokták megjeleníteni, megtervezni a szereplők öltözetét, hol teljesen korhűen, hol fantáziájukra vagy szakmai tudásukra támaszkodva.

Most, ezen a tárlaton Tavaszy Noémi a festő- és grafikusművész gondolta és álmolta újra a *Bánk Bán* szereplőinek a sorát, ezúttal a saját művészi ihlete segítségével. Rendkívül karakteresen, jellemüknek megfelelően állnak előttünk a történet szereplői, fantáziadús színekkel ábrázolva. Illetve, néhány alak kétféleképpen, fekete-fehér és színes grafikán is látható a kiállításon. Amint a művésznő elmondta, az alakokról először linómetszet és fekete nyomat készült, majd különféle technikai eljárásokkal színezte a pazar öltözékeket, mentéket, női ruhákat stb. Így a vegyes technikájú grafikák élénk, intenzív színhatása révén a néző szeme előtt szinte megelevenedik a történelmi dráma minden alakja.

A kiállítást Dr. Koncz Gábor, a Magyar Kultúra Alapítvány igazgatója nyitotta meg. Kiemelte, öröm számára is, hogy az Erkel év „éppen itt, éppen most és éppen Tavaszy Noémi grafikai sorozatával kezdődik, s ez az első budapesti program, amelyet Erkel Ferenc emlékének szenteltek”.

Az ünnepélyes megnyitót követően az Alapítvány igazgatója meginvitálta a közönséget az éppen ott kezdődő, a „Régiók találkozása a Magyar Kultúra Napján” című hangversenyre. Az élő zene által így folytatódott a méltó megemlékezés Erkel Ferencről.

Király Zoltán

ERDÉLYI GRAFIKA „ITT ÉS MOST”

A Vármegye Galéria „Időhidak” címmel programsorozatot indított, amelynek keretében erdélyi grafikusok alkotásaiból rendezett februárban kiállítást.

Az „Itt és most” című válogatás részben retrospektív, részben pedig jövőbe tekintő profillal mutatott be már klasszikusnak számító, de sajnos köreinkből már korábban eltávozott mesterektől néhány örökérvényű alkotást, de ugyanakkor a hagyományokat folytató kortárs alkotók művei is helyet kaptak az összeállításban. Erre a kettősségre utalt a kiállítás megnyitóján Dr. Losonci Miklós művészettörténész is, aki nagyon sok művészettörténeti párhuzammal érzékeltette az erdélyi grafikának azon egyedi sajátosságait, amelyek egyúttal az európaiságot is messzemenőig kifejezik. Találó példákkal érzékeltette az erdélyi létben oly fontos közművelődés meghatározó szerepét és életben tartó erejét. Reményik Sándor gondolatát kiegészítve („ne hagyjátok a templomot, az iskolát és a kultúrát”) a kultúrának az identitást védő és biztosító rendeltetését emelte ki, amely a helytállás egyik záloga is egyben. „Az erdélyi művészetnek van egy olyan karaktere – ahogy fogalmazott –, hogy az erdélyiség fogalmán és minőségén belül a legszenvedőbb magyar és emberi eszményeket valósította meg minden kompromisszum nélkül.”

A megnyitón a KBK egyesületet számos tagunk képviselte, akik örömmel láthatták a falakon azokat a kisgrafikákat és könyvjegyeket, amelyekből néhány a saját gyűjteményekbe is bekerülhetett. Így Imets László, Molnár Dénes, Torró Vilmos és Vecserka Zsolt metszetei, Cseh László rézkarca, valamint Nagy Pál rajza kerültek egymás mellé, ami nagyon jó rendezői meglátásnak bizonyult. A számítógépes kisgrafika Kerékyártó Lászlónak köszönhetően újdonságként szerepelt ebben a válogatásban. Átterve a sokszorosított képgrafikára, a sort Gy. Szabó Béla briliáns fametszetével, illetve Deák Ferenc és Xantus Géza mélynyomású lapjaival kezdhetjük, hiszen ők is jobbra a kisgrafikák által ismertek a gyűjtők számára. Különleges hatást ért el Székely Géza több lemezről és több színel nyom-

Portik Sándor (RO): Szülőföld (linómetszet, X3)

tatott művével. A kolorista munkák legtöbbje egyedi megoldással és vegyes technikával készült, így „színesítették” a tárlatot Bardócz Lajos, Bíró Gábor, M. Lovász Noémi, Miklós János alkotásai. Legtöbben az autonóm rajz valamelyik válfaját művelve jutnak el egyfajta esztétikai minőséghez, ahogy Dr. Losonci Miklós fogalmazott: „szinte a rajznak a minimális lép-

tékével közelítik meg a maguk álmait”. Hozzátette, hogy minden fájdalmas sorscsapás ellenére a művek szellemisége egészséges életerőt sugároz, amely optimizmust kelt a nézőben is. Az autonóm rajzi kompozíciók némelyike sokszorosító eljárással készült, de nem ez a jellemző; Árkossy István, Haller József, Paulovits László, Péter László, Plugor Sándor, Tóth Dezső, Vilhelm Károly művei képviselik ezt a műfajt. Mind-egyikükre érvényes a megnyitón elhangzó méltatás azon megállapításai, miszerint „ők a korszerűséget olyan léptékben és olyan mértékben fogadják el, amit hozzá lehet kötni az erdélyi néplélekhez, a magyar karakterhez és a művészi követelményekhez.” Ahogy minden kiállítás szolgál meglepetésekkel, „itt és most” örömmel fedezhettük fel Portik Sándor, Gálffy Bódi Tamás és Varga Tamás metszeteit, amelyek az erdélyi fametsző hagyományok méltó folytatásának ígéretét hordozzák. A fenti művészek alkotásaikkal kiválóan szemléltették azt a széles skálát, amely a reprezentatív magyar grafika többszólalmúságát példázza, és amely Kós Károly vagy Zsögödi Nagy Imre művészetétől kiindulva, Kondor Béla munkásságáig bezárólag nemcsak a huszadik századi, hanem a mai kortárs grafikánkra jellemző.

Ezekkel a szavakkal zárta megnyitó beszédét Dr. Losonci Miklós:

„Természetesen azért örvendezünk mindannyian, mert valamiképpen az itt látható grafikák érzékeltetik a jövőnket. Érzékeltetik azt, hogy Erdélynek is van jövője, Magyarországnak is van jövője.”

Ürmös Péter

HIT ÉS MŰVÉSZET MESESZÉP VILÁGA

Csiby Mihály ars poeticája

„A látható láthatatlan” c. könyve kapcsán

A tél folyamán alkalman nyílt ellátogatni Csiby Mihály (1922-) festő- és grafikusművészhez. Hosszasan elbeszélgettünk, nagyon megragadott a sokat túrt és sokarcú művész egyénisége. Alkotásait, munkásságáról írt könyveit nézegetve került kezembe „A látható láthatatlan. Hit és művészet meseszép világa” (2004) c. önéletrajzi jellegű műve, mely művészeti munkásságának többféle irányáról ad számot, és ennek az ismerete nélkül nem lehet teljes a művészről alkotott képünk. Ezért döntöttem úgy, hogy e munkáján keresztül betekintést nyújtok Csiby Mihály ars poeticájába.

A szerző korábban megjelent összefoglaló műveihez – „Szu-rágtá 1459 nap” (1995), „Kisgrafika-ex libris” (1998), „Nem kell többé tücsökzene” (2000) – hasonlóan e könyv is személyes tanúságtétel, számadás. Erre utal a mottó: „Már elhagytak mindenek / Nincsen szív az emberekbe: / Hadd öntsem ki hát vas kebletekbe / Szívem bús panaszait” (Csokonai Vitéz Mihály: A füredi parton, 1798)

A cím egy transzcendentális élményre hív. A láthatatlan láthatóvá tétele nagy kihívás a művész és a befogadó számára is. Csiby Mihály formakincsének egyik fontos vonulata elvont, transzcendentális tartalmak kifejezése, vallásos tartalmak formába öntése. Ahogy könyvében a szerző maga is megfogalmazza: az egyházművészet alkalmazott művészet, legfőbb kötöttsége az alárendeltség az egyházi dogmáknak és liturgiának, és célja az eszme láthatóvá lényegítése. A műben részleteket láthatunk az általa készített falképekből, pl. a dányi, izsáki, romhányi, rimóci, ócsai katolikus templomokból. A

dányi templom 13, az erdőtarcasai templom 4 üvegfestménye is az ő munkáját dicséri. Csiby Mihály vallásos érzékenysége, a Teremtő és a teremtett világ dicsérete szólal meg ezen alkotásokon keresztül. A művész hitvilága szorosan kapcsolódik természettudományos látásmódjához, alkotásai ún. transzmatériális képek.

Természettudományos érdeklődése közvetlenül jut kifejeződésre a növény- és állatvilág ábrázolásakor, főként a rovarvilág aprólékos bemutatása során. A Természettudományi Múzeumnak negyven éven át volt külső munkatársa, illusztrátora. Több ezer rovar képét ábrázolva, a mikrovilág szín- és formagazdagsága nyitotta meg a szemét a makrovilágra, többek között a modern egyházművészetre – írta Kovács István, a Természettudományi Múzeum főigazgató-helyettese a művészről. Csiby Mihály, az Új Ember katolikus hetilap grafikusja, több imakönyv illusztrátora egyházművészeti tevékenységéért VI. Pál pápától kitüntetett érmet kapott.

Kisgrafikai munkássága összefonódik vallási és természettudományos érdeklődésével, ugyanakkor ex libriseivel az irodalom, a zene és a magyar történelem jeles személyiségeit és eseményeit is megörökíti. Példák erre: Dr. Lékai László bíboros; Kozár Gyula plébános, néprajzkutató, a KALOT egyik alapítója; Magyar Ferenc író, újságíró; Dr. Rajeczky Benjamin zenetörténész, népzene kutató; Tamási Orosz János irodalomtörténész, író, költő; Tóth Sándor író, főiskolai tanár; Somogyi Károly esztergomi kanonok, a szegedi könyvtár alapítója nevére készített ex librisek.

Csiby Mihály a művész, a szovjetunióbeli elhurcoltatás, a „malenkij robot” éveit hittel túlélő ember művein keresztül neveli, formálja közönségét: mélységes életigenlésre, humanizmusra, a Teremtő és a teremtett világ megismerésére, szépségeinek felfedezésére. Magáénak érzi és hirdeti a Teilhard de Chardintól származó, a Keresztény Művészek Nemzetközi 1969-es Kongresszusa (SIAC) mottójául is választott gondolatot: „A cél egy emberhez méltó föld – egy megformált környezet –, ami lehetővé teszi az embernek, hogy képességeit a legnagyobb mértékben kibontakoztathassa, teljes énjé személyiséggé váljék”. Örök érvényű üzenet ez mindannyiunk számára.

Vasné Tóth Kornélia

Csiby Mihály linómetszete, X3, Op. 64 (1981), 84×55